

dir. R. Forssman, Kumla, kassaförv.: Kantor R. Jonsson, Sköllersta, 1:e förb.dir.: Musikdir. A. Andrén (död 13/9), 2:e förb.dir.: (efter dir. J. Norrman, som av sagt sig): Musikdir. Rolf Forssman, 3:e förb.dir.: Musikdir. Petrus Österberg, Eskilstuna. Övr. led.: Kyrkoadj. S. Håkansson, Örebro, Kantor Paul Littorin, St. Malm, Musikdir. G. Westblad, Botkyrka. Adj. led.: Kyrkoh. T. Zetterqvist, Vårdinge, Kyrkoh. G. Carlsten, Ekeby.

I rikshögtiden i Västerås deltog förbundet med bortåt 300 sångare och utförde vid körkonserten på söndagen Agnus Dei av Viadana samt Gloria ur massan Vidi speciosam av Vittoria. Efter konserten samlades sångarna före hemfärden till ett enkelt samkväm, som särskilt genom närvaron av Biskopen och Biskopinnan Aulén blev till en minnesrik högtid.

R. Forssman,
sekr.

Recensioner.

Liturgi.

Pius Parsch: Der Wochenpsalter des Breviers. Lateinisch-deutscher Text, 1936. 789 s. I mjukt linneband. RM 4:80. Volksliturgisches Apostolat, Klosterneuburg (Wien).

För ett år sedan utgavs från Beuron Das Tagzeitenbuch des monastischen Breviers. Därmed gjordes det monastiska breviariets viktigaste delar lätt tillgängliga. En liknande uppgift har ledaren för den folkliturgiska rörelsen i Österrrike, Pius Parsch i Klosterneuburg, utgivare av tidskriften Bibel und Liturgie nu fört till verket i det han utgivit det romerska breviariets psalterium för veckans tideböner. Uppgiften har alltså koncentrerats till breviariets ordinarium, medan man lämnat de kyrkoårsbestämda delarna å sido.

Psalteriet utgives här på latin med tysk översättning av psaltarens psalmer och hymner bredvid den latinska texten. Över de olika tidebönerna samt över psalmerna äro sammanfattande rubriker satta, till understrykande av de uppbyggliga grundtankarna, varigenom deras förståelse underlättas. Slutligen lämnas i korta anmärkningar många förklaringar. En god översikt över tidebönen och psaltarläsningen utför psalteriets grundtankar och me-

ning på ett grundligare sätt, och påvisar psaltarens uppbyggliga och centralt religiösa värde.

A. A.

Ceremoniale.

Harald Andersson: Om gudstjänstliga bruk och ceremonier. Till frågan om ett svenskt ceremoniale. 1937, 84 s. Hft. Pris 1:75. Förlaget Pro Ecclesia, Osby.

Det stigande intresset för gudstjänstens, synnerligast högmässans, liturgiska utgestaltung har på många håll visat sig i försök till skapandet av en fast tradition ifråga om prästens uppträdande vid altaret. För mången kännes en sådan fast ordning som en hjälp mot medfödd tafatthet och som ett stöd för den egna andakten.

Oftast har prästen i sådana strävanden varit hänvisad till sig själv. Den gamla tiden är dess värre förbi, då den unge adjunkten fick sin liturgiska fostran av sina första förmän, om han ej genom flitig kyrkogång tillägnat sig den före sin prästvigning.

Numera får han oftast hämta råd och impulser för sitt uppträdande genom studier i utländsk litteratur eller resor i främmande länder. Eller

ock skapar han »aus der Tiefe seines Bewusstseins» en egen ordning. Det ena som det andra har sina vanskligheter. I liturgiska ting ha vi en tillräckligt värdefull svensk tradition att falla tillbaka på för att vi ej skola behöva okritiskt importera utländska seder. Om en liturgisk tradition skall kunna rekommendera sig själv till mera allmänt bruk skall den äga samklang med allmänkristna bruk och vanor eljest blir den uttryck för en persons speciella smak.

När Harald Andersson tagit sig den vanskliga uppgiften före att ge ett utkast till ett svenskt ceremoniale bör det först sägas att hans framställning visar dels att han är så väl förtrogen med allmänkristen sedvänja, att han undviker egna godtyckliga konstruktioner, dels att han besitter en högst sällsynt kännedom om de sparsamt förekommande uppgifter vi äga om den tidigare svenska traditionen. Detta har gjort att hans framställning bör värdesättas som på en gång sakligt vederhäftig och i det hela måttfullt restaurerande introduktion i ämnet.

Såsom sådan och som ett diskussionsinlägg får den betraktas. I en angelägenhet som denna, där meningarna ännu äro starkt delade också bland dem som önska liturgisk reda, kunna naturligen olika synpunkter göra sig gällande i åtskilliga detaljer. En diskussion i sådana frågor vore av värde. Utrymmet för en recension medger den ej. Några diskutabla punkter må påpekas: Bör liturgen verkligen i Gloria Patri (vid de inledande växelsångarna) vara vänd mot altaret? Vilken är hans rätta ställning exempelvis vid Botdagens inledande växelsång? Å sid. 39 föreslås att den efter det trefaldiga Helig följande alloktionen skall sjungas, då Helig sjunges. Att sjunga en alloktion synes

rec. lika olämpligt som att sjunga en predikan. Lika otjänligt torde vara att sjunga credo apostolicum (s. 53).*) Däremot kan det försvaras att Fader vår sjunges (s. 64). Härigenom får det efterföljande Helig en naturlig inledning, liksom Benedicamus i högmässa då communion ej förekommer.

Skriften har av förlaget ägnats den sedvanliga omsorgsfulla utstyrseln.

A. A.

Biografi.

Wilhelm Stahl: Dietrich Buxtehude. Med 12 avb. Bärenreiter-Verlag, Kassel. Mh. 1.80.

Ett bidrag till hugfästandet av det 300-åriga Buxtehude-minnet utgör denna lilla utmärkta bok om den lübske barockmästaren och hans musikaliska verk. Förf., prof. W. Stahl, är sedan länge känd som en sakkunnig utforskare av Lübecks kyrkomusikaliska förgångna och har redan tidigare nedlagt resultat av sina arkiv- och andra forskningar speciellt om Buxtehude och hans föregångare som Marien-organist, Franz Tunder, i ett »försök till biografi». På detta arbete jämte senare specialforskningar stöder sig i huvudsak den biografiska delen av föreliggande bok.

I en inledning uppskisseras i korta men tydliga drag 1600-talets musikhistoria, så långt den kan sägas vara av någon betydelse för förståelsen av Buxtehudes musik och på ett tjugotal följande sidor gives sedan en skildring av mästarsens liv, så långt som forskningen hittills kunnat klarlägga detta. Buxtehudes verk bli föremål för en grundlig analyserande utredning, vari

*) Läses apostoliska trosbekännelsen bör prästen »intonera» allenast de fyra första orden: »Vi tro på Gud» varefter alla fortsätta

icke blott orgelkompositionerna utan även kammarmusiken och framför allt vokalverken fått sin tillbörliga del. Bland många intressanta detaljer märkes Stahls påpekande angående B:s i våra dagar så gott som okända klavérmusik. Enligt Matthesons utsaga skulle mästaren haft sin allra starkaste sida just härutinnan och bland hans produktion på detta område lär icke ens ha saknats exempel på den då moderna, främst av Couperin och Kuhnau representerade äldre programmusikaliska stilen. Tyvärr har denna part av Buxtehudes livsverk med undantag för en helt ringa rest — härav en svit i handskrift i Uppsala — gått förlorad för eftervärlden. I några slutord omnämner förf. de nutida kyrkomusikaliska reformsträvandena och deras betydelse för återuppväckandet av Buxtehudes musik. Han berör Lübecks traditionsförpliktande ställning och det sätt, på vilket staden visat sig medveten om denna och uttalar sin fasta tro på att Buxtehudemusiken, oberoende av den musikaliska smakens växlingar, tack vare sin både till innehåll och form klassiska halt hör den »fjär-ran framtiden» till.

Det i förordet angivna syftet med avhandlingen, att blottlägga å ena sidan de trådar, som sammanknyta Buxtehude med den äldre musiken, särskilt hans närmaste företrädare i ämbetet, Tunders, dels dem, som löpa från Buxtehude till J. S. Bach, må sägas var väl vunnet. Ett bestående facklitterärt värde äger boken i sin på alla punkter vederhäftiga saklighet, dessutom är den emellertid genom Stahls trivsamma och lugna framställningskonst roande och lättläst. 12 goda avbildningar, bl. a. av »organisthuset» i Helsingør och Mariakyrkan därstädes (ex- och interiör), pryda skriften.

Rqu.

Homiletiskt.

Karl-Erik Forssell: Öppna dörrar. Predikningar. Helsingfors. 1936.

Utgivaren av dessa predikningar, som omfatta tiden från advent till påsk, är präst i Åbo. Av de 36 predikningarna behandla åtskilliga texter ur gamla testamentet.

Som allmänt omdöme om föreliggande skrift må till en början sägas, att författaren synbarligen vill vara aktuell utan att eftersätta det uppbyggliga. Han berör gärna tidsproblem och dagsaktuella frågor och gör detta i många fall på ett sätt, som måste betecknas som lyckosamt. Hans citat ur äldre och nyare litteratur äro i regel väl funna. Hans grepp på åtskilliga texter röjer fallenhet för ars homiletica.

Vad angår de föreliggande predikningarnas formella utgestaltning skulle man vilja råda författaren att följa föreskriften i vår gamla kyrkolag: »De skola vänja sig att tala rätt svenska och bruka ord som allom kunniga äro». Några exempel: »Julbarnets uppgift skall varje dag på nytt aktualiseras (!) för oss!» »Dessa ord bli för oss icke bara det långa perspektivet utan det längsta perspektivet». »I negationen finns det ofta något direkt positivt».

Överhuvud taget synes författaren följa en i samtiden alltmer märkbar tendens att låta förkunnelsens språk formas mindre av skriftens än av litteraturens och dagspressens. Måhända skall budskapet i denna form bättre uppfattas av nutida åhörare. Utvecklingen i detta stycke är icke utan risk. Predikans språk bör vara enkelt och avstå från varje strävan att väcka uppmärksamhet för egen del.

Sannolikt är ett dylikt enkelt och klart tal i längden den bästa tjäna- ren åt förkunnelsens budskap.

Författaren har i många fall verk- ligt goda grepp på de behandlade texterna. Hans behandling t. ex. av Stefanustexten på Annandag Jul är förebildligt klar, enkel och uppbygglig. Texten om Jesu första tempelbesök, där han talar om »hemkänslan i kris- tendom», ger läsaren åtskilliga nya synpunkter, även om han känner sig undrande inför ett och annat.

Författarens fyndighet har emeller- tid här och var lockat honom in på avvägar. Över texten Luk. 11:14—28 talar han om de fyra gårdarna: den starka gården, den söndrade gården, den tomma gården och — den fjärde gården (?!). Att på Kristi Himmels- färdsdag möta temat »normal kris- tendom» verkar mer än överraskande. Att låta den 96 psalmen, som för- fattaren behandlar på Kyndelmässo- söndagen — giva anledning till en predikan om »fulltonig kristendom» verkar sökt.

Vad angår predikningarna ur inne- hållslig synpunkt bör ett uttalande av författaren i predikan på fastlagssön- dagen citeras: »Mången av oss ville måhända taga till lösensord för den tid, som nu begynner, mottot »Jesus för oss» — Vi kunna välja ett an- nat. — Det mottot lyder »Jesus före oss». Tvivelsutan har författaren här angivit mottot för mer än fastlags- söndagens predikan. Det anförda kan på visst sätt sägas vara mottot för hela den föreliggande samlingen. Den rör sig genomgående mera med vad vi skola göra för Gud än med vad Gud gjort och gör för oss. Utan detta senare lär man icke kunna tala om »fulltonig kristendom».

Predikosamlingen är utgiven på »Förbundets för svenskt församlings- arbete i Finland» förlag. Det är även

på grund härav icke utan intresse att göra bekantskap med densamma.

Algot Anderberg.

Kyrklig konst.

Die Greiner — Bibel, Bd I—III.
Felsbergverlag, Jugendheim Berg- strasse. Mk. 49:—.

En serie bibelillustrationer, som i sitt hemland väckt ett visst uppseende och även hos oss mottagits med intresse, är den tyske konstnären Daniel Greiners träsnitt till valda partier ur bibeln. Greiner, som i en hel mansål- der ägnat sig åt den kyrkliga konstens och konsthantverkets alla arter — kru- cifix, ljusstakar, altartavlor, stora väggmålningar, gravmonument och skulpturverk — är kanske bäst känd som grafiker. Hans förutsättningar som bibelillustratör äro stora: djup inlevelse och beläsenhet — han var präst innan han övergick till sitt nu- varande yrke — stark känsla, frodig berättargåva och en teknisk färdighet, som icke är ringa. För att icke göra bibelverket alltför omfattande har han endast medtagit de texter, som illu- streras. På detta sätt bli bilderna hu- vudsaken. De förmedla åt läsaren en stark prägel av nutid, som ökas av den konstnärliga formen och uppfatt- ningen. Daniel Greiner behärskas del- vis av det ångesttryck, som vilat över all religiös konst i Tyskland efter kriget. Denna konst är utan tvivel äkta och uttrycker tydligare än något annat tidens egen innersta anda. Han har sett bibelns texter ur en primi- tivt färgad uppfattning, som tyvärr ofta lämnar oss ganska oberörda. Medlen äro kanske alltför starka och känslorna oftast alltför primitiva och obehärskade. Han påstår själv, att han sökt levandegöra bibelns egen anda såsom den speglar sig hos en modern

människa, och ingen kan taga fel på, att han är helt och hållet äkta i sin uppfattning. I de flesta fall håller han sig till en mycket »ordagrann» överflyttning av text till bild och gör sålunda en illustration i ordets egentliga mening. Här och där gripes man av beundran inför en starkt personlig och värdefullt gestaltad nytolkning av ämnen, som under ett årtusende skildrats av konstens stora mästare. Särskilt vill jag nämna bilderna till skapelseberättelsen, brodermordet och framför allt Moses och den brinnande busken. Ett annat drag är den utpräglad folkliga berättartonen, som närmar sig sagans elementära gestalt-

ning t. ex. Jesu födelse i Lukas ev. eller David och Goliat. Men ibland tager formlösheten överhand och expressionismen är driven till sin spets (Job, korset o. s. v.). Som motvikt till dessa något ojämna bilder kan däremot erinras om en del starkt dekorativt verkande bilder, som skickligt tillvarata träsnittets formvärde i svart-vitt (t. ex. predikan i skeppet).

Greiner-bibeln är dock en stor prestation och ett verk, som man gärna betraktar. Till dess värde bidrager, att texten är tryckt med speciellt vackra typer på Mainzer Presse med Kleukens fraktur.

Bengt Cnattinius.

Krönika.

Dansk-skånskt organistmöte. — Det vid Lunds stifts Organist- och Kantorsförenings årsmöte 1935 påbörjade samarbetet med Dansk Organist- og Kantorsamfund af 1905 är numera fast institution. — Under detta år firar den evangeliska kristenheten 300-årsminnet af Dietrich Buxtehudes födelse. Det var därför helt naturligt, att hans verk voro medelpunkten vid »fællesmødet» d. 8. 2. 37. Även mötesplatserna voro givna, nämligen Hälsingborg, mästarens födelsestad, och Helsingør, hans ungdoms stad.

Sedan deltagarna, ett 60-tal danska och ett 40-tal svenska organister, samlats kl. 12 i Helsingør Mariaklosters kapitelsal, inleddes »dagen» med en kammarmusikkonsert. Därvid framfördes två sonater för violin, viola da gamba och cembalo samt en kyrkokantat för bas med instrument: »Ich bin eine Blume zu Saron». För det förnämliga utförandet svarade Niels R. Gade (bas), Julius Koppel och Gerda von Bülow (violin), S. Salomon

(gamba) och organist Isacsen (cembalo). Omedelbart därefter vidtog en konsert i klosterkyrkan. Det enda spår, som tyvärr finns kvar av Buxtehudes orgelverk, är ryggpositivets fasad i läktarbarriären. Åhörarna fingo alltså hålla till godo med kyrkans tjockt intonerade 1850-talsverk som uttrycksmedel för några av Buxtehudes orgelsatser: Preludium och Fuga i e, två koralförspel över sv. koralbokens nr 144 och 58 a samt den strålände toccatan i F. Organist Sven-Ove Møller svarade för det goda utförandet. Konserten avslutades med en kyrkokantat för alt (solist: Kgl. Kammersangerinde fru Ingeborg Steffensen) med instrument: »Jesu meine Freud und Lust». — Härmed var »dagens» danska del till ända. Deltagarna gingo därefter ombord på en av Hälsingborgs-färjorna, för att överföras till den skånska sidan, där middag väntade på hotell »Continental». Höjdpunkten vid denna måltid var domkantor E. Bangerts' överraskning med en urpremiär av ett